

AYT

COĞRAFYA

EL KİTABI

- YAYINEVİNE AİT KİTAPLAR
- ÖRNEK PDF'LER
- AKILLI TAHTA UYGULAMALARI
(*PARDUS İLE UYUMLUDUR.*)
- VİDEO SORU ÇÖZÜMLERİ
- MOBİL UYGULAMALAR
- LİSE DESTEK ÖĞRENCİ UYGULAMASI

Kullanım Kılavuzu İçin Karekodu Okut

DijitalSet

DİJİTAL EĞİTİM SETİ
www.dijitalset.com

Sanal Sınıf Entegrasyonu
Mobil Öğretmen ve
Öğrenci Uygulamaları
Erişilebilirlik

PRO EL KİTAPLARI

KONU ANLATIM VİDEOLARI VE
ÖRNEK SORU ÇÖZÜMLERİNE
YAYIN DENİZİ EĞİTİM YOUTUBE KANALINDAN
ULAŞABİLİRSİNİZ.

GÜNCEL MÜFREDATA UYGUN

KAZANIMLARLA UYUMLU

RENKLİ-RESİMLİ-TABLULU

PRATİK BİLGİLERİ İÇEREN

TAM KONU ANLATIMI

Copyright ©

Bu kitabın her hakkı yayinevine aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan yayinevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Genel Yayın Koordinatörü
Ayça DEMİRCAN

Yazar
İsmail ÜNALDI
Salih ÖZKUTLU
Murat ÇAKIR
Murat KARAGÖZ

Dizgi
Yayın Denizi Dizgi Birimi

09-0921-7500-B / 25 TL
ISBN:978-605-197-408-8

Basım Yeri

 yayindenizicografya

 yd_yayindenizi

 yd_yayindenizi

 Yayın Denizi

 Mobil uygulama
Yayın Denizi Eğitim

 www.yayindenizi.com.tr

 yayindenizi@isler.com.tr

  0549 839 68 49

 YAYIN DENİZİ EĞİTİM

Ön Söz

Sevgili öğrenciler ve değerli öğretmenler,

Sizlerin yoğun talepleri doğrultusunda bir başucu eseri niteliğindeki beğenilen konu anlatım kitabımızı baştan yazarak sizlere sunmanın mutluluğunu yaşamaktayız.

Bilginin sürekli ve hızlı yenilediği dünyamızda her zaman sektöründe öncü olan Yayın Denizi kalitesiyle, PRO serisini sizlerle buluşturuyoruz. Tecrübe ve heyecanımızla özenle hazırladığımız kitap serimiz yeni eğitim müfredatına uyumludur.

Kitabımızı incelediğinizde konuların en iyi şekilde anlaşılmasını sağlayacak bir dilde ve tasarımda hazırlandığını göreceksiniz. Kitabımızda çıkması muhtemel çözümlü örnek sorular ile ÖSYM'nin önceki yıllarda o konuyla ilgili sorularına yer vererek sizin sınava tam olarak hazır olmanızı hedefledik.

Ayrıca 11 ve 12. sınıf konularını kapsayan AYT kitabımızı bu sınıf düzeylerinde yardımcı kaynak olarak kullanabilirsiniz.

Hedeflerinize ulaşmanızda yardımcı olacak kitabımızla ilgili görüş ve önerilerinizi aşağıda yer alan elektronik posta adreslerine göndermeniz bize daha iyisini yapabilmek adına yol gösterecektir.

Üniversiteye hazırlık yolunda siz sevgili öğrencilerimize başarılar dilerim.

Salih ÖZKUTLU

ETKİN ÇALIŞMA YÖNTEMİ

- ✓ Okulda gün boyu dersler peşinizi bırakmadı. Eve geldiğinizde biraz dinlendikten sonra derse devam etmelisiniz. Çünkü, hedefleriniz ve hayalleriniz var. Bunu asla aksatmamalısınız.
- ✓ Kendinize bir ders çalışma saati belirlemeli ve sürekli bunu düşünmelisiniz. Çünkü zihin neyi tekrar ederse kendini o yönde yönlendirir.
- ✓ Tekrarı asla bırakmamalısınız. Özellikle yeni öğrendiğiniz bilgiyi günlük tekrar etmelisiniz. Tekrar etmek başarının anahtarıdır. Bilginin pekiştirilmesini ve uzun süreli hafızaya atılmasını sağlar.
- ✓ Bilgiyi mutlaka ilişkilendirerek öğrenmelisiniz. Bu yöntem bilginin kalıcı olmasını sağlar.
- ✓ Yavaş not alma beynin konsantrasyon olmasını zorlaştırır. Yazma hızı ile beynin çalışma hızı arasında boşluk meydana gelir. Zihin başka alanlara kayar ve konsantrasyon sorunu başlar. Not alma hızınızı kendinize göre belirlemelisiniz.
- ✓ Ezberden kaçınmalısınız. Öğrenilen bilginin tam olarak kullanılabilmesi için beyin tarafından analizinin yapılması gerekir. Ezberci sistem bunu engeller.
- ✓ Ders çalışırken uygun periyotlarda ara vermelisiniz. Ara vermek odaklanma gücünüzü artıracaktır.
- ✓ Sosyal hayatınızda karşınıza güçlükler çıkabilir. Bunlarla başa çıkabilmesi ve mümkün olduğunca ortadan kaldırmaya dikkat etmelisiniz.
- ✓ Dikkatinizi uyanık tutmalı ve yaptığınız işe odaklanmalısınız.

$$\text{Bilgi} + \text{Deneyim} + \text{Duygu ve Davranış} = \text{ÖĞRENME}$$

Eksik konu bırakma.

Kavramları öğren.

Tekrar et.

Konuları şekil ve grafiklerle destekle.

Konuları günlük yaşamla ilişkilendir.

Okuma alışkanlığı kazan.

Kendine güven.

Başarmak bu kadar kolay!

içindekiler

I. ÜNİTE: DOĞAL SİSTEMLER	9
1. Bölüm: Ekosistem ve Madde Döngüleri	11
Biyçeşitlilik	11
Ekosistemlerin Unsurları.....	22
Su Ekosistemleri.....	23
Enerji Akışı ve Madde Döngüleri	26
2. Bölüm: Ekstrem Doğa Olayları ve İnsan Doğa Etkileşimi	33
A. Ekstrem Doğa Olayları	33
B. İnsan ve Doğa Etkileşimi.....	42
2. ÜNİTE: BEŞERİ SİSTEMLER	53
1. Bölüm: Nüfus Politikaları	55
Ülkelerin Nüfus Politikaları.....	55
Türkiye’de Uygulanan Nüfus Politikaları.....	62
Türkiye Nüfusunun Geleceği	64
2. Bölüm: Yerleşmelerin Özellikleri	65
Şehirlerin Fonksiyonları ve Değişimi	65
Şehirlerin Etki Alanları	72
Türkiye’de Yerleşmeler.....	73
3. Bölüm: Ekonomik Faaliyetler ve Doğal Kaynaklar	81
Üretim, Dağıtım ve Tüketim.....	81
Üretim, Dağıtım ve Tüketim Etkileşimi.....	88
4. Bölüm: Geçmişten Geleceğe Şehir ve Ekonomi	89
Ekonomik Faaliyetlerin Sosyal ve Kültürel Etkileri.....	89
Şehirleşme, Sanayi ve Göç İlişkisinin Toplumsal Etkileri	92
Geleceğin Dünyası	94
3. ÜNİTE: EKONOMİK COĞRAFYA	99
1. Bölüm: Doğal Kaynaklar ve Ekonomi	101
Doğal Kaynaklar	101
Dünya’da Doğal Kaynak ve Ekonomi İlişkisi.....	106
Türkiye’de Doğal Kaynak ve Ekonomi İlişkisi	108
2. Bölüm: Türkiye’de Ekonomi	111
Türkiye Ekonomisini Etkileyen Faktörler.....	111
Türkiye’nin Ekonomi Politikaları.....	113

Türkiye Ekonomisinin Sektörel Dağılımı.....	116
Türkiye’de Tarım.....	117
Türkiye’de Hayvancılık	136
Türkiye’de Madenler ve Enerji Kaynakları	143
Türkiye’de Sanayi	160
3. Bölüm: Hizmet Sektörünün Ekonomideki Yeri	171
Hizmet Sektörünün Türkiye Ekonomisine Etkisi	171
4. Bölüm:Türkiye’nin İşlevsel Bölgeleri ve Kalkınma Projeleri	191
Türkiye’nin İşlevsel Bölgeleri	191
Türkiye’nin Bölgesel Kalkınma Projeleri	194
4. ÜNİTE: KÜRESEL ORTAM: Bölgeler ve Ülkeler.....	201
1. Bölüm: Kültür Bölgeleri	203
İlk Medeniyetler	203
Kültür Bölgelerinin Oluşumu ve Dağılımı	208
Türk Kültürü	212
Anadolu’nun Kültürel Özellikleri	213
2. Bölüm: Küreselleşen Dünya.....	215
Küresel Ticaret	215
Uluslararası Turizm	217
Sanayileşme Süreci: Almanya.....	219
Tarım Ekonomi İlişkisi: Fransa ve Somali.....	221
Uluslararası Örgütler	223
3. Bölüm: Jeopolitik Konum.....	231
Türkiye’nin Jeopolitik Konumu.....	231
Kıtaların ve Okyanusların Önemindeki Değişimler	234
Ülkelerin Konumunun Küresel ve Bölgesel Etkileri.....	239
4. Bölüm: Ülkeler arası Etkileşim	241
Teknolojik Gelişmelerin Kültürel ve Ekonomik Etkileri.....	241
Gelişmişlik Seviyesinin Belirlenmesinde Etkili Olan Faktörler	243
Ülkelerin Ekonomisinin Gelişmesinde Etkili Olan Faktörler	243
Ülkelerin Gelişmişlik Ölçütleri	245
Ülkelerin Bölgesel ve Küresel Ölçekte Doğal Kaynak Potansiyeli	246
Enerji Güzergâhları ve Etkileri	246
5. ÜNİTE:Çevre ve Toplum.....	253
1. Bölüm: Çevre Sorunları ve Çözümüne Yönelik Çalışmalar	255
Çevre Sorunları ve Türleri	255
Madenler ve Enerji Kaynakları Kullanımının Çevresel Etkileri.....	261
Doğal Kaynak Kullanımının Çevresel Etkileri	268
Arazi Kullanımının Çevresel Etkileri	269
Doğal Çevrenin Sınırlılığı.....	270
Çevre Politikaları	271
Atıklar ve Geri Dönüşüm	271

YILLIK PLAN ÖRNEĞİ

HAFTA	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	1. AY
1. HAFTA	Biyçeşitlilik	
2. HAFTA	Ekosistemin Unsurları	
3. HAFTA	Enerji Akışı ve Madde Döngüleri	
4. HAFTA	Su Ekosistemleri	

HAFTA	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	2. AY
1. HAFTA	Ekstrem Doğa Olayları (Doğal Sistemler)	
2. HAFTA	Küresel İklim Değişimi (Doğal Sistemler)	
3. HAFTA	Nüfus Politikaları (Beşeri Sistemler)	
4. HAFTA	Türkiye'nin Nüfus Politikaları (Beşeri Sistemler)	

HAFTA	İÇERİK: (BEŞERİ SİSTEMLER)	3. AY
1. HAFTA	Şehirlerin Fonksiyonları (Beşeri Sistemler)	
2. HAFTA	Şehirlerin Etki Alanları (Beşeri Sistemler)	
3. HAFTA	Türkiye'de Kıy Yerleşmeleri (Beşeri Sistemler)	
4. HAFTA	Üretim-Dağıtım ve Tüketim (Beşeri Sistemler)	

HAFTA	İÇERİK: (BEŞERİ SİSTEMLER)	4. AY
1. HAFTA	Doğal Kaynaklar Ekonomi ilişkisi	
2. HAFTA	Geçmişten Geleceğe Şehir ve Ekonomi	
3. HAFTA	Türkiye'nin Ekonomi Politikaları ve Ekonominin Sektörel Dağılımı	
4. HAFTA	Türkiye'de Tarım	

HAFTA	İÇERİK: (BEŞERİ SİSTEMLER)	5. AY
1. HAFTA	Türkiye'de Tarım Ürünleri	
2. HAFTA	Türkiye'de Hayvancılık ve Ormancılık	
3. HAFTA	Türkiye'de Madencilik	
4. HAFTA	Türkiye'de Enerji Kaynakları	

HAFTA	İÇERİK: (BEŞERİ SİSTEMLER)	6. AY
1. HAFTA	Türkiye'de Sanayi	
2. HAFTA	Türkiye'nin İşlevsel Bölgeleri	
3. HAFTA	Bölgesel Kalkınma Projeleri	
4. HAFTA	Hizmet Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri	

HAFTA	İÇERİK: (BEŞERİ SİSTEMLER)	7. AY
1. HAFTA	Dünya Ticareti, Ticaret Bölgeleri	
2. HAFTA	Türkiye'de Ticaret	
3. HAFTA	Türkiye'de Ulaşım	
4. HAFTA	Türkiye'de Turizm	

HAFTA	İÇERİK: (KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER ve ÜLKELER)	8. AY
1. HAFTA	İlk Medeniyetlerin Ortaya Çıkışı	
2. HAFTA	Yeryüzündeki Kültür Bölgeleri ve Türk Kültürü	
3. HAFTA	Uygarlıkların Merkezi: Anadolu	
4. HAFTA	Uluslararası Ticaret ve Uluslararası Turizm	

HAFTA	İÇERİK: (KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER ve ÜLKELER)	9. AY
1. HAFTA	Sanayileşme Süreci, Tarım ve Ekonomi	
2. HAFTA	Küresel ve Bölgesel Örgütler	
3. HAFTA	Jeopolitik Konum ve Türkiye'nin Jeopolitik Konumu	
4. HAFTA	Kıtaların ve Okyanusların Önemi	

HAFTA	İÇERİK: (KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER ve ÜLKELER)	10. AY
1. HAFTA	Ülkeler Arası Etkileşim (Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler)	
2. HAFTA	Çevre Sorunları ve Türleri (Çevre ve Toplum)	
3. HAFTA	Yenilenen ve Yenilenemeyen Enerji Kaynakları (Çevre ve Toplum)	
4. HAFTA	Doğal Kaynakların Farklı Kullanımı ve Arazi Kullanım Şeklinin Çevreye Etkisi (Çevre ve Toplum)	

Ekosistem ve Madde Döngüleri	1 Video
Ekstrem Doğa Olayları ve İnsan Doğa Etkileşimi	1 Video
Nüfus Politikaları	1 Video
Yerleşmelerin Özellikleri	1 Video
Ekonomik Faaliyetler ve Doğal Kaynaklar	1 Video
Geçmişten Geleceğe Şehir ve Ekonomi	1 Video
Doğal Kaynaklar ve Ekonomi	1 Video
Türkiye'de Ekonomi Politikaları, Ekonomiyi Etkileyen Faktörler ve Sektörel Dağılım	1 Video
Türkiye'de Tarım ve Hayvancılık	1 Video
Türkiye'de Madenler ve Enerji Kaynakları	1 Video
Türkiye'de Sanayi	1 Video
Hizmet Sektörünün Türkiye Ekonomisine Etkisi	2 Video
Türkiye'nin İşlevsel Bölgeleri ve Kalkınma Projeleri	1 Video
Kültür Bölgeleri	1 Video
Küresel Ticaret ve Uluslararası Turizm	1 Video
Sanayileşme Süreci: Almanya	1 Video
Tarım Ekonomi İlişkisi: Fransa ve Somali	1 Video
Uluslararası Örgütler	1 Video
Jeopolitik Konum	1 Video
Kıtaların ve Okyanusların Önemi	1 Video
Ülkeler Arası Etkileşim	1 Video
Çevre Sorunları ve Türleri	1 Video
Madenler, Enerji Kaynakları, Doğal Kaynak ve Arazi Kullanımının Çevresel Etkileri	1 Video
Çevre Politikaları	1 Video
Atıklar ve Geri Dönüşüm	1 Video

AYT COĞRAFYA
EL KİTABI VİDEO
KONU ANLATIMI BAŞLIKLARI

VİDEO KONU ANLATIMI
YAYIN DENİZİ EĞİTİM
KANALIMIZDA

YD PRO
YAYIN DENİZİ

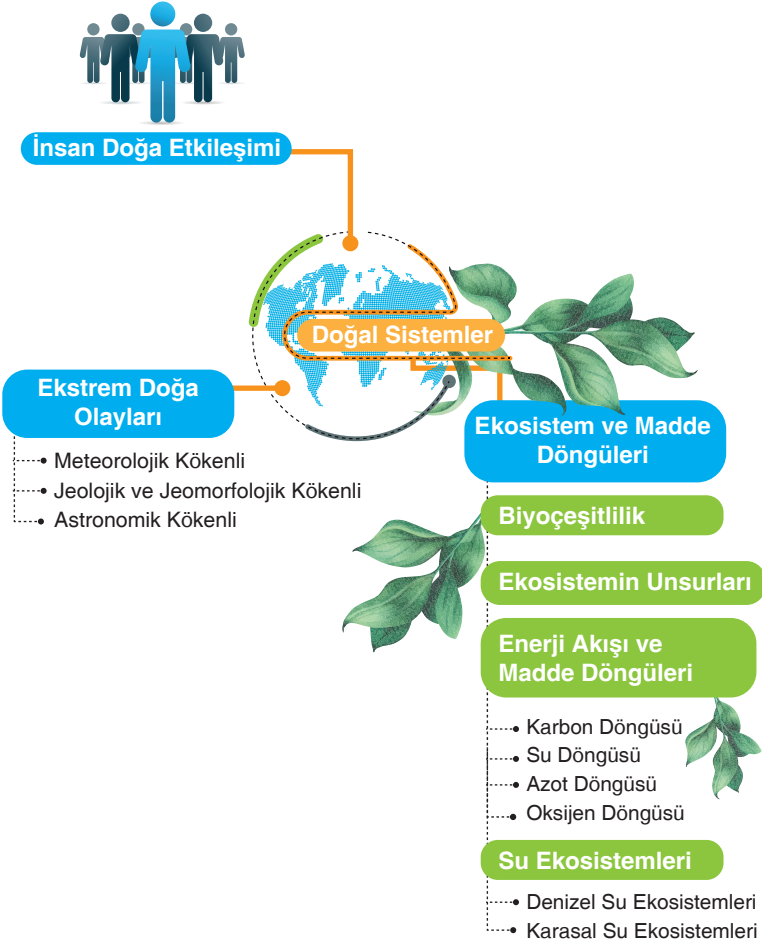

PRO
YAYIN DENİZİ

1. Ünite

DOĞAL SİSTEMLER

- Ekosistem ve Madde Döngüleri
- Ekstrem Doğa Olayları ve İnsan Doğa Etkileşimi

1. Bölüm

EKOSİSTEM VE MADDE DÖNGÜLERİ

BIYOÇEŞİTLİLİK

- Doğal ortamlar içerisinde canlıların yaşadığı küreye **biyosfer** (canlılar küresi) denir. Biyosfer; litosfer, atmosfer ve hidrosfer ile etkileşim hâindedir. Canlıların yaşadığı biyosferin sınırları kesin değildir.
- Karalarda yaşayan canlılar, atmosferde yaklaşık 6500 metre yüksekliğe kadar yaşama imkânı bulabilmektedir. Bu yükseltiden sonra ise atmosfer basıncının, sıcaklığın ve oksijen miktarının düşmesi gibi nedenlerden dolayı canlıların yaşaması zorlaşır.
- Hidrosferde derinliğin artmasına bağlı olarak oksijen azalır, sıcaklık düşer ve su basıncı yükselir. Bundan dolayı denizlerde derinliğin artması canlı yaşamını zorlaştırır. Denizlerde genellikle ışığın ulaşabildiği 200 metre derinliğe kadar olan kısımlar ile sığ denizler biyoçeşitliliğin fazla olduğu kısımlardır.

B İ Y O S F E R

Atmosfer

Hidrosfer

Litosfer

Doğal ortamlar

- Bitkiler, litosferin üst kısmındaki toprak tabakasına tutunarak yaşamlarını devam ettirirken bazı hayvan türleri de bu toprak örtüsü içinde yaşamaktadır. Bazı canlı türleri ise litosfer, atmosfer ve hidrosfer arasında yer değiştirerek yaşamaktadır.

Belli bir bölgedeki bitki ve hayvan türleri ile mikroorganizmaların sayıca zenginliğine **biyolojik çeşitlilik** adı verilir. Dünya üzerindeki ekosistemler kendine has biyoçeşitliliğe sahiptir.

Dünya'da biyoçeşitlilik açısından zengin yerler;

1. Karalarda tropikal yağmur ormanları, akarsu ağızları ve bataklık alanlardır.
2. Sularda mercan adaları, kıta sahanlığı ve resiflerdir.

Bilgi Köşesi

Dünya'nın sıcak ve nemli iklim bölgelerinden, kurak ve soğuk iklim bölgelerine geçildikçe biyoçeşitlilik azalmaktadır. Nemli ve sıcak olan ekvatorial iklim bölgesinde canlı çeşitliliği fazlayken kurak ve çöl iklimiyle soğuk olan kutup ikliminde ise canlı çeşitliliği azdır.

Sıcak çöller

Soğuk çöller
(Kutuplar)

Biyçeşitliliğin Yeryüzüne Dağılımını Etkileyen Faktörler

Biyosferin coğrafi özellikler açısından dünyanın her yerinde aynı olmaması, bitki ve hayvan türlerinin yeryüzüne dağılımında farklılığa neden olmuştur.

FİZİKİ (DOĞAL) FAKTÖRLER

Biyçeşitliliğin oluşumunda fiziki (doğal) etmenlerin önemli bir rolü vardır. Canlıların beslenme, büyüme, üreme gibi yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmesi için yeryüzündeki fiziki (doğal) şartlar elverişli olmalıdır.

1. İklim

- Sıcaklık, yağış, nemlilik ve rüzgâr gibi iklim unsurları canlıların yaşamını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle iklim, biyosferdeki biyçeşitliliğin oluşmasında ve dağılımında belirleyici faktördür.
- Yıl boyu sıcak ve nemli olan ekvatorial iklim bölgesi yeryüzünde biyçeşitliliğin en fazla olduğu yerdir.
- Bu bölgede yağışın fazla olması, yağmur ormanlarının yanı sıra orman altı bitki örtüsü bakımından da son derece zengin bir bölgenin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Sıcaklığın yüksek, yağışın ve nemliliğin fazla olduğu bölgede yapraklarını dökmeyen ağaçların yıl boyu yeşil kalması otçul ve etçillerin bölgede yoğunlaşmasını sağlamıştır.

- Çöl ikliminde yağışın az ve bitki örtüsünün cılız olması, kutup ve tundra iklimlerinde sıcaklık ve yağışın az olması canlıların yaşam şartlarını olumsuz etkilediği için bu alanlarda biyoçeşitlilik azdır.

Bilgi Köşesi

Her canlı türünün yaşayabileceği uygun bir sıcaklık değeri vardır. Bu değere **optimum sıcaklık** denir.

- İklim, hayvanların göç hareketlerini de etkiler. Örneğin savan iklim bölgesinde yaşayan hayvanlar, kurak geçen kış mevsiminde bölgeden göç etmektedir.
- Bitkiler genellikle çimlenme ve gelişme döneminde ışığa ihtiyaç duyarlar. Ayrıca bitkilerin fotosentez yapabilmesi için güneş ışığına ihtiyacı vardır.
- Rüzgârlar polen ve tohumların taşınmasını sağlayarak bitkilerin yayılışını etkiler. Ayrıca rüzgârlar nem ve sıcaklığı taşıyarak bitki ve hayvanların dağılışını etkiler.

Işık isteği fazla olan bitkiler

Işık isteği az olan bitkiler

Işığın bitkilere etkisi (yağmur ormanları)

2. Kara ve denizlerin dağılışı

Kıyı çizgileri, su ve kara canlıları için birer sınırdır. Kıyıları, aynı zamanda hem suda hem de karada yaşayan canlıların (kaplumbağa, timsah, kurbağa vb.) önemli yaşam alanıdır.

3. Yeryüzü şekilleri

- Yükseltiyeye bağlı olarak sıcaklığın azalması sonucu bitkiler; geniş yapraklı, karışık ve iğne yapraklı ormanlar ile dağ çayırları şeklinde kuşaklar oluşturur.
- Kıyı gerisinde yükselen sıradağlar, deniz etkisinin iç kesimlere geçmesini engellemesi sonucu kıyı ile iç kesimler arasında iklim, bitki örtüsü ve hayvan toplulukları bakımından belirgin farklılıklar oluşur.
- Işık isteği fazla olan canlılar dağların güneşe dönük yamaçlarında yaşamaktadır.

3. Toprak

- Toprak, çok sayıda canlının yaşam alanıdır.
- Bitkiler yaşamları için gerekli olan mineralleri topraktan alır. Bu nedenle toprağın özellikleri, bitkiler için önemlidir.
- Bazı canlılar yuvalarını toprak içinde yaparak orada yaşarlar. (Tavşan, yılan, karınca, köstebek, kirpi, solucan vb.)
- Ayrıca toprakta mikroorganizmalar ve bakteriler bulunmaktadır. Bu mikroorganizmalar ve bakteriler bitkisel ve hayvansal atıkları ayrıştırarak kullanılabilecek duruma getirir.

4. Sular

- Suların yeryüzündeki dağılışı canlıların dağılışını da etkilemektedir.
- Su, kendi içinde yaşayan canlılar için bir yaşam alanı oluşturur.
- Karada yaşayan canlılar için ise hayati öneme sahiptir.
- Bazı canlı türleri ise hem suda hem de karada yaşayabilmektedir.

Her canlı suya ihtiyaç duyar.

Bilgi Köşesi

- Yeryüzündeki coğrafi şartların değişimine bağlı olarak canlıların değişen koşullara uyum sağlamaya çalışmasına **adaptasyon** denir.
- Bitki ve hayvanların doğal yaşam alanına **habitat** denir.
- Belirli bir alanda yaşayan hayvan türlerinin tümüne **fauna** denir.
- Belirli bir bölgede doğal olarak yetişen bitki türlerine **flora** denir.
- Aynı türden canlıların bir araya gelerek oluşturduğu topluluğa **popülasyon** denir.
- Bir ekosistemin belli bir popülasyonda barındırabildiği canlı sayısına **taşıma kapasitesi** denir.

PALEOCOĞRAFYA FAKTÖRLERİ

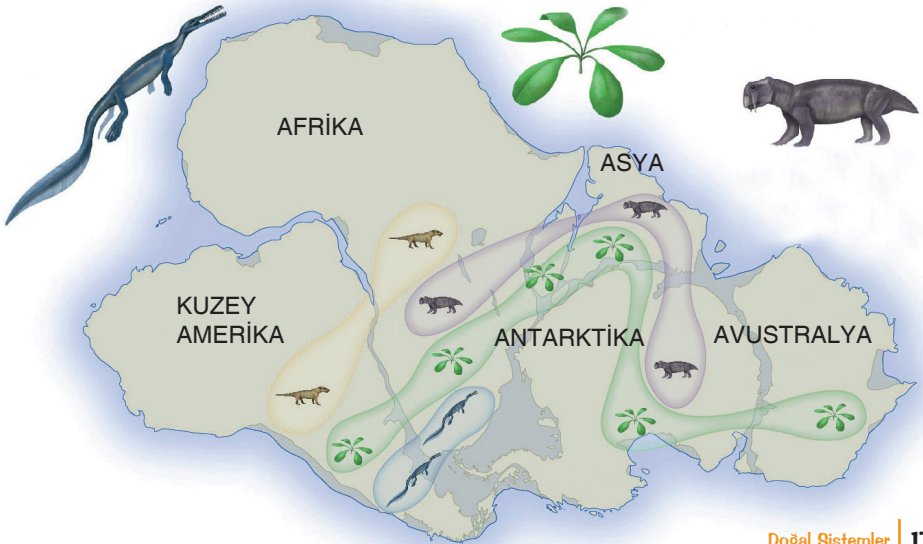
Canlıların yeryüzüne dağılışında bugünkü çevre şartlarının yanı sıra geçmiş zamanlardaki kıtaların hareketleri ve özellikle son jeolojik zamanda gerçekleşen iklim değişiklikleri etkili olmuştur.

1. Kıtaların kayması

Magmadaki konveksiyonel akımların etkisiyle tek kıta olan Pangea zaman içerisinde parçalanarak çok sayıda kıtaya bölünmüştür. Kıtaların birbirinden ayrılması sonucu yeryüzündeki bitki ve hayvanların bulunduğu saharlar da birbirinden uzaklaşmış ve farklı canlı türleri farklı alanlara yayılmıştır.

Pangea'nın parçalanması sonucu canlılar farklı kıtalara yayılmıştır.

2. İklim değişikliği

- İklimde meydana gelen değişiklikler sonucunda; canlı türlerinden bazılarının yayılış alanı daralmış, bazılarının yayılış alanı genişlemiştir. Bazı canlı türleri ise yok olmuştur.
- Son jeolojik zamanda (kuvaterner) görülen buzullaşma sonucu canlıların çoğu Ekvator'a göç etmiştir. Buzullaşma sonucunda sonucunda kara ve deniz seviyelerinde değişmeler olmuş, bu değişiklikler karaların ayrılmasına ve birleşmesine neden olmuştur.

BİYOLOJİK FAKTÖRLER

1. İnsan

İnsanların biyoçeşitliliğe olan etkilerinden bazıları şunlardır:

- Yerleşik hayata geçiş tarım faaliyetleri ile bazı bitkileri yetiştirmek
- Orman ve diğer bitki örtülerinin bir kısmını yok edip tarım ve yerleşim alanına çevirmek
- Bazı hayvanları evcilleştirip bunları dünyanın büyük bir kısmına yaymak
- Aşırı avlanma sonucu birçok hayvan türünü azaltarak yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmak
- Evsel atıkları ve sanayi atıklarını kontrolsüzce doğaya bırakmak
- Fosil yakıtları kullanmak

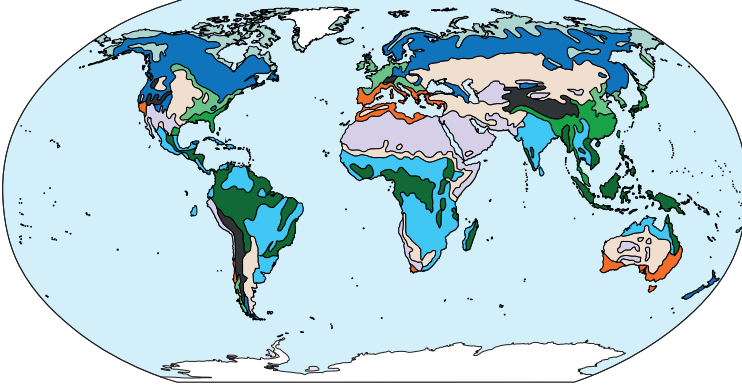
2. Diğer canlılar

Biyoçeşitliliği etkileyen faktörlerden biri de canlılar arasındaki etkileşimdir. Örneğin bazı kuş türleri bitki tohumlarını başka bölgelere taşıyarak yayılmasına etkide bulunur. Çeşitli böcekler, çiçekli bitkiler arasında dolaşarak bitkilerin tozlaşmasını sağlar.

YERYÜZÜNDEKİ BAŞLICA BİYOMLAR VE YAYILIŞ ALANLARI

Benzer yetiştirme şartlarına sahip bitki ve hayvan topluluklarını içinde barındıran bölgelere **biyom** denir.

Biyomlar

■ Yağmur ormanları	■ Çalı	■ Ilıman çayır	■ Dağ
■ Yaprak döken ormanlar	■ Savan	■ Tundra	■ Su Biyomları
■ İğne yapraklı ormanlar	■ Çöl	■ Kutup	

Yağmur Ormanları Biyomu

- Ekvator çevresinde görülür.
- Yıl boyunca yağışlı ve sıcaktır.
- Biyoçeşitlilik bakımından çok zengindir.
- Geniş yapraklı yüksek boylu ve yıl boyunca yeşil kalan ağaç toplulukları ve ağaçların altında ise gür bir ot topluluğu vardır.

Hayvan türleri: Orangutan, goril, şempanze, jaguar, kaplan, leopar, yılan, kertenkele, kuş, kelebek ve böcek türleri

Savan Biyomu

- Her iki yarım kürede yaklaşık 10° ile 20° enlemleri arasında görülür.
- Bu biyomun bitki örtüsü yaz yağışlarıyla yeşeren savan adı verilen uzun boylu ot toplulukları ile çalı ve küçük gruplar hâlinde bulunan ağaçlardır.

Hayvan türleri: Zebra, zürafa, fil, aslan, leopar, çita, timsah, antilop, sırtlan, gergedan, su aygırı, yaban köpeği, kuş ve böcek türleri

Çöl Biyomu

- Dönenceler çevresinde ve orta kuşağın denizden uzak iç kesimlerinde yıllık yağış miktarının 200 mm'nin altında olduğu alanlarda görülür.
- Kaktüsler ve kuraklığa dayanıklı otların kökleri derindedir ve bitki yüzeyleri su kaybını azaltmak için dikenlidir.

Hayvan türleri: Deve, yılan, kertenkele, karınca, çöl faresi, akrep ve çeşitli böcekler

Yaprak Döken Ormanlar Biyomu

Ilıman kuşakta, okyanusal iklim bölgesinde görülen ve her mevsimi yağışlı olan bu biyomun bitki örtüsü kışın yaprağını döken geniş yapraklı ağaçlardan oluşur.

Hayvan türleri: Boz ayı, sincap, sansar, geyik, çakal, tilki, kartal, karaca, köstebek, gelincik, tavşan, yılan, kuş ve böcek türleri